

Розділ 7.
АДАПТАЦІЯ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ ДО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
З УРАХУВАННЯМ ПРИНЦИПІВ ПРАВА
ТА НОРМ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

7.1. Дослідження механізму державного регулювання
лісової промисловості на шляху до інвестиційної
моделі економіки України з урахуванням принципів
права та норм законодавства ЄС

Угода про асоціацію, главою 6 передбачає розвиток і зміцнення співробітництва з питань охорони навколишнього середовища й таким чином сприяє реалізації довгострокових цілей сталого розвитку і зеленої економіки. Зазначається, що посилення природоохоронної діяльності матиме позитивні наслідки для громадян і підприємств в Україні та ЄС, зокрема, через покращення системи охорони здоров'я, збереження природних ресурсів, підвищення економічної та природоохоронної ефективності, інтеграції екологічної політики в інші сфери політики держави, а також підвищення рівня виробництва завдяки сучасним технологіям. Співробітництво здійснюється з урахуванням інтересів Сторін на основі рівності та взаємної вигоди, а також беру-

чи до уваги взаємозалежність, яка існує між Сторонами у сфері охорони навколишнього середовища, та багатосторонні угоди у цій сфері.

Співробітництво має на меті збереження, захист, поліпшення і відтворення якості навколишнього середовища, захист громадського здоров'я, розсудливе та раціональне використання природних ресурсів та заохочення заходів на міжнародному рівні, спрямованих на вирішення регіональних і глобальних проблем навколишнього середовища.

Співробітництво охоплює, *inter alia*, такі цілі: а) розвиток всеосяжної стратегії у сфері навколишнього середовища, яка включатиме заплановані інституційні реформи (з визначеними термінами) для забезпечення виконання і впровадження природоохоронного законодавства; розподіл повноважень природоохоронних органів на національному, регіональному та місцевому рівнях; процедури прийняття рішень та їх виконання; процедури сприяння інтеграції природоохоронної політики в інші сфери політики держави; визначення необхідних людських і фінансових ресурсів та механізм їх перегляду; б) розвиток галузевих стратегій в галузях покращення якості повітря; якості води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище; управління відходами та ресурсами; захист природи; промислове забруднення та промислові аварії; хімічні речовини, зокрема чітко визначені терміни і основні етапи імплементації, адміністративну відповідальність, а також фінансові стратегії залучення інвестицій в інфраструктуру й технології; с) розвиток та імплементація політики з питань зміни клімату.¹

При дослідженні адаптації законодавства України до законодавства ЄС у лісовому секторі економіки одним з основних питань є торгівля продукцією лісового господарства. Вона включає в себе регулювання відносин між продавцями та покупцями такої продукції, параметрів визначення якості продукції, підтвердження походження легальності отримання товарів та інші питання господарсько-правового забезпечення руху товарів між країнами. В умовах

¹ Угода про асоціацію. *Офіційний вісник України*. № 75. 2014. Ст. 83.

складної економічної і політичної ситуації важливо не тільки створити умови для інтеграції законодавства України до законодавства ЄС, але і забезпечити можливість розвитку вітчизняних ринків товарів та конкурентоздатність суб'єктів господарювання особливо в тих галузях економіки, які мають можливості зростання своєї економічної активності. Такими ринками є ринок деревини та ринок продукції її переробки, як результат діяльності суб'єктів господарювання лісового господарства та лісової промисловості, які сьогодні мають чітку диференціацію за споживачами. Ринок необробленої деревини в основному спрямований на іноземного споживача, зокрема країни Європейського Союзу, натомість ринок промислової продукції орієнтований на вітчизняного споживача, але продавцями в його межах здебільшого виступають іноземні виробники деревної продукції¹.

Значна частка необробленої деревини постачається з України до країн ЄС. Натомість експортна орієнтація країн ЄС спрямована на постачання продукції переробки деревини до України, яка має високу додану вартість та попит на внутрішньому ринку з огляду на відсутність конкурентних переваг у вітчизняних виробників. Ці фактори негативно впливають на економічний розвиток та екологічний стан на території України.

Дячишин О. В. проаналізувала підходи до оцінки інвестицій у лісогосподарське виробництво в інших країнах, за якими: 1) для еколого-економічної оцінки лісогосподарського виробництва доцільно застосовувати як фінансовий, так і економічний аналіз; 2) економічний аналіз доцільності інвестицій у лісове господарство повинен враховувати цінність прямого і непрямого використання лісових ресурсів, а також і цінність існування лісу; 3) економічний аналіз доцільності інвестицій у лісогосподарське виробництво потрібно виконувати на всіх рівнях управління лісовим господарством з урахуванням суспільних інтересів; 4) фінансовий аналіз оцінки інвестицій у лісогосподарські заходи повинні здійснювати суб'єкти господарювання на всіх

¹ Бровдій А. М. Господарсько-правове забезпечення діяльності державних підприємств лісового сектора економіки України : дис. ... канд. юрид. наук: Харків, 2014. С. 176.

рівнях управління економікою лісового господарства з урахуванням інтересів інвесторів.¹

Крім того, автор наголошує на тому, що існує конфлікт інтересів щодо інвестицій у лісогосподарське виробництво. З одного боку виступає сталий розвиток лісового господарства, який передбачає посилення суспільних екологічних і соціальних функцій лісу, збереження біорізноманіття, розширення природно-заповідних територій, та з іншого – прибуток лісових підприємств, за яким відбувається збільшення обсягів заготівлі деревини (в першу чергу за допомогою лісгосподарських та санітарно-вибіркових рубань), збільшення обсягів заготівлі недеревних рослинних ресурсів лісу, розширення використання лісів для створення відпочинкових зон.²

Практика європейських країн, яка передбачає активну лісгосподарську діяльність на землях природно-заповідного фонду, що розширює територіальний і ресурсний базис розвитку лісгосподарського підприємництва, створює додаткову фінансову базу для ефективнішого використання несировинних якостей лісу. Така практика в середньостроковій перспективі має поширитися в Україні, оскільки значні площі лісів виведені з продуктивного обороту через їх належність до території природно-заповідного фонду.³

Як показує вітчизняна та міжнародна практика ведення лісового господарства, радикальне переформування інституціонального забезпечення підприємницької діяльності в цьому секторі національної економіки можливе за наявності сучасної системи еколого-економічного регулювання, яка упереджуватиме прояви виснажливого лісокористування (в умовах інституціоналізації організаційно-правових

¹ Дячишин О. В. Еколого-економічна оцінка інвестицій у лісгосподарське виробництво (на прикладі підприємств Львівського обласного управління лісового господарства) : автореф. дис. ... канд. ек. наук. Львів, 2006. 21 с.

² Дячишин О. В. Еколого-економічна оцінка інвестицій у лісгосподарське виробництво (на прикладі підприємств Львівського обласного управління лісового господарства) : автореф. дис. ... канд. ек. наук. Львів, 2006. 21 с.

³ Голян В. А., Демидюк С. М., Гордійчук А. І. Удосконалення еколого-економічного регулювання лісгосподарського підприємництва: вітчизняні реалії та доцільність імплементації зарубіжного досвіду. *Інвестиції, практика та досвід*. Київ, 2012. № 12. С. 26–28.

форм приватного підприємництва ймовірність його проявів значно зросте) та стимулюватиме комплексне використання наявного лісо-ресурсного потенціалу. Формування такої системи регулювання має базуватися на постулатах інституціональної теорії, теорії неінституціоналізму та лібералізму (економічна складова) та дотриманні вимог основних міжнародних природоохоронних конвенцій (Київський протокол), сучасного екологічного менеджменту й невиснажливого лісокористування (екологічна складова).

У ЄС практикується надання фінансової допомоги фермерам на сільськогосподарську діяльність, яка пов'язана з екологією та залісненням. Фермери здебільшого переконані в тому, що ліси дають екологічні вигоди, а саме: абсорбування двоокису вуглецю, збереження природи, збереження біорізноманіття та забезпечення тварин місцями проживання¹.

Цю позицію підтримує О. Дзюбенко, говорячи, що така практика закладе дієві стимули для окремих суб'єктів аграрного підприємництва щодо збільшення масштабів заліснення та агро меліорації, оскільки фінансова допомога на лісівничі цілі змусить землекористувачів переглянути відношення до використання малопродуктивних земель. Тобто, малопродуктивні землі з урахуванням фінансової допомоги на заліснення будуть використовуватися особистими селянськими господарствами, фермерами та лісогосподарськими підприємствами для розширення площ заліснення, що сформує додатковий ареал для нарощення лісоресурсного потенціалу і зміцнення агроландшафтів. Активізація державної політики в напрямі надання фінансової допомоги суб'єктам аграрного підприємництва щодо заліснення дасть можливість поглибити взаємодію сільського господарства, оскільки роботи щодо заліснення та агро меліорації потребують залучення спеціалізованих підходів лісогосподарських підприємств. Частина фінансової допомоги на заліснення буде перераховуватися суб'єктам лісогосподарського підприємництва за надані послуги, що сприятиме нарощенню інвестиційного потенціалу оновлення, реконструкції та технічного переоснащення лісозаготівельної інфраструктури підви-

¹ Бородіна О. Прозорість Спільної аграрної політики у ЄС: емпіричні докази. *Дзеркало тижня*. Київ. 2016. № 14. С. 7.

щати тим самим конкурентоспроможність державних лісогосподарських підприємств та приватних бізнесових структур.

Імплементация інструментів спільної аграрної політики в частині підвищення конкурентоспроможності сільського та лісового господарства усуне прояви суперечностей між пріоритетами розвитку цих ланок національної економіки, сформує додаткові ресурси соціально-економічного піднесення сільських територіальних громад та забезпечить збільшення інвестиційних можливостей суб'єктів лісогосподарського підприємництва¹.

Неможливо не погодитися з викладеною точкою зору, в тому, що Міністерство аграрної політики та продовольства України і Державне агентство лісових ресурсів мають більш активно взаємодіяти в напрямі інтеграції сільського та лісового господарства на основі запозичення Європейського досвіду стимулювання процесів заліснення.

7.2. Проблеми, що виникають у процесі адаптації правого регулювання лісової промисловості на шляху до інвестиційної моделі економіки України

Перехід України на новий рівень розвитку торговельних відносин з ЄС вимагає формування сучасної та актуальної системи протекційно-ністських заходів для розвитку зовнішньої торгівлі в межах ринку деревини та продукції її переробки, спрямованої на створення національним виробникам найбільш сприятливих умов торгівлі та присутності держави на цих ринках кредитора, гаранта стабільності з функціями стимулювання експортного виробництва продукції. У світовій практиці використовуються різні методи такого стимулювання. Застосовуються прямі дотації експортерам у вигляді експортних премій, виплати різниці вартості послуг з транспортування вантажів, видача на пільгових умовах експортних кредитів, державне

¹ Дзюбенко О. Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку лісового господарства в сучасних умовах. *Економіст*. Черкаси. 2016. № 5. С. 54–56.